

มาทำความรู้จักกับ

ชนิดเห็ดปลวก

05/06/2015 12:10

เห็ดปลวก หรือเห็ดโคน

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Termitomyces* sp.

ชื่ออื่นๆ: เห็ดโคน

การใช้ประโยชน์: นำมารับประทานได้ รสชาติ อร่อยกว่าเห็ดอื่นๆ

ลักษณะทั่วไปของเห็ดโคน

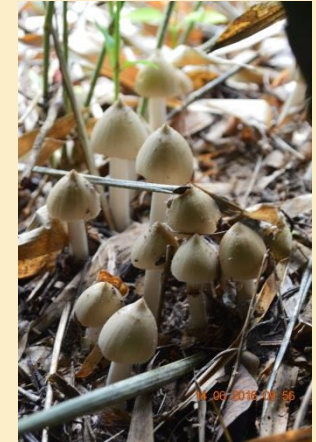
ลักษณะโดยทั่วไปของเห็ดโคนจะมีหมวกดอก มีรูปทรงกระหะคว่ำ หรือ คล้ายร่ม มีขนาด เส้นผ่านศูนย์กลางตั้งแต่ 2-30 เซนติเมตร ขึ้นกับความสมบูรณ์ของดอกเห็ด สีของหมวก ดอกมีตั้งแต่สีน้ำตาลปนดำ สีน้ำตาลปนแดง หรือสีน้ำตาล ส่วนปลายยอดของหมวก

ดอกมีลักษณะหลายแบบ มีทั้งแบบปลายแหลม และปลายมน แต่ส่วนใหญ่ในไทยมักพบแบบปลายแหลม เพราะเหมาะสำหรับการแทงโผล่ขึ้นมาเหนือดิน ผิวดอกเห็ดอาจเรียบ หรือมีรอยย่น เนื้อเยื่อดอกภายในมีสีขาว ครีบดอกใต้หมวกมีลักษณะเป็นแผ่นบางสีขาว ทำหน้าที่สร้างสปอร์ และเมื่อดอกบานเต็มที่ หมวกเห็ดด้านบนจะมีรอยแตกยาวเข้าถึงกลางดอก

รูปร่างลักษณะของเห็ดโคน

หมวกเห็ดโคน เมื่อยังอ่อนมีรูปร่างแบบกรวยคว่ำ หรือ ชามคว่ำที่มียอดนูนทุ่หรือแหลม ซึ่งอาจเห็นได้อย่างเด่นชัดหรือไม่เด่นชัดก็ได้

ชนิด และการแพร่กระจายของเห็ดโคน

เห็ดโคนในเขตร้อนและเขตอบอุ่นใน แอฟริกากลาง แอฟริกาตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าทั่วโลกมีเห็ดโคนประมาณ 30 ชนิด ส่วนในประเทศไทยอาจพบได้มากกว่า 16 ชนิด แต่ในรายงานส่วนมากจะกล่าวถึงเพียง 4 ชนิด ได้แก่

1. *Termitomyces clypeatus* Heim เป็นเห็ดโคนที่พบได้ในทุกภาคของไทย ซึ่งจะขึ้นบริเวณจอมปลวกเป็นกลุ่มใหญ่

ชนิดของเห็ดโคน

2. *Termitomyces globulus* Heim et Gooss เป็นเห็ดโคนที่พบได้ในทุกภาคของไทย ซึ่งจะขึ้นบริเวณจอมปลวกเป็นดอกเดี่ยว

3. *Termitomyces fuliginosus* Heim เป็นเห็ดโคนที่พบในจังหวัดกาญจนบุรี ชาวบ้านเรียก เห็ดโคนข้าวตอก มีก้านดอกแทงออกมาจากโพรงปลวก (สวนเห็ดตรา) จนโผล่เหนือผิวดิน ดอกเห็ดเมื่อบานเต็มที่มีขนาดประมาณ 5-20 ซม. มีขนาดก้านดอกประมาณ 1-2 ซม. ยาวประมาณ 5-30 ซม. หมวกเห็ดมีลักษณะแหลม มีสีน้ำตาลปนดำ

ชนิด และการแพร่กระจายของเห็ดโคน

4. *Termitomyces mammiformis* Heim เป็นเห็ดโคนที่ขึ้นบนจอมปลวก และรอบๆจอมปลวก

แหล่งข้อมูล : puechkaset.com > พืชผัก/สมุนไพร > เห็ดโคน/เห็ดปลวก และวิธีการเพาะเห็ดโคน

ชื่อเห็ดโคนตามภาษาท้องถิ่น มีประมาณ 7 ชื่อ คือ

1. เห็ดปลวกปี เป็นเห็ดโคนที่เป็นรุ่นแรกของปี ขึ้นในช่วงต้นฤดูฝน เดือนมิถุนายน
2. เห็ดโคนขาไก่ มีลักษณะก้านดอกเห็ดพองออกมาคล้ายกับน่องไก่ ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ รวมถึงชื่อพ้อง เห็ดโคนใหญ่
3. เห็ดโคนใหญ่ เป็นชื่อพ้องของเห็ดโคนขาไก่
4. เห็ดโคนข้าวตอก เห็ดนี้ภาคอีสาน เรียกว่า เห็ดปลวกจิก
5. เห็ดปลวกไฟ มีลักษณะเฉพาะที่หมวกเห็ดมีสีแดงอิฐ ส่วนก้านดอกมีสีขาวนวล พบมากในภาคกลาง และภาคอีสาน
6. เห็ดปลวกน้ำท่วม เป็นเห็ดที่ขึ้นราวประมาณเดือนกันยายน-ตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงน้ำหลากหรือมีน้ำท่วม
7. เห็ดโคนไก่อ้อย ที่แบ่งได้เป็น 2 ชนิด เป็นเห็ดปลวกที่มีขนาดเล็กสุด ดอกเห็ด และก้านเห็ดมีสีขาว สูงประมาณ 2-4 เซนติเมตร ขึ้นตามผิวดินที่มีปลวกอยู่ด้านล่าง มีลักษณะขึ้นเป็นกระจุกเป็นกลุ่มใหญ่

ทั้งนี้ ทั้ง 7 ชื่อ มีชื่อวิทยาศาสตร์เดียวกัน คือ *Termitomyces fuliginosus* และเรียกเป็นชื่อท้องถิ่นเดียว คือ เห็ดโคนข้าวตอก โดยเห็ดโคนชนิดนี้มีลักษณะก้านดอกที่ยาวมาก ก้านดอกแทงออกมาตั้งแต่ส่วนของรังปลวก และค่อยโผล่ขึ้นผิวดิน

การแบ่งชนิดของเห็ดโคนยังสามารถจำแนกตามลักษณะดินของแหล่งเกิด

ได้แก่

1. เห็ดโคนจอมปลวกสูง เป็นเห็ดโคนที่ขึ้นตามฐานหรือบนยอดจอมปลวกที่สร้างรังเป็นกองสูงขึ้นเหนือผิวดิน เช่น เห็ดโคนขาไก่ และเห็ดปลวกน้ำท่วม
2. เห็ดโคนจอมปลวกใต้ดิน เป็นเห็ดโคนที่ขึ้นบริเวณดินทั่วไปที่ด้านล่างมีรังปลวกใต้ดิน เช่น เห็ดโคนข้าวตอก เห็ดโคนไก่อ้อย เห็ดปลวกปี และเห็ดปลวกไฟ

แหล่งแพร่กระจาย

แหล่งที่พบเห็ดโคนมากในประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี นครราชสีมา และบุรีรัมย์ แต่พบมากที่สุดจะอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี และพบได้ในทุกจังหวัดของประเทศ ซึ่งจะออกในช่วงฤดูฝนตั้งแต่ปลายเดือนมิถุนายน-ตุลาคม และบางพื้นที่อาจออกจนถึงเดือนพฤศจิกายน โดยเฉพาะในปีที่มีฤดูฝนยาว เห็ดโคนในจังหวัดทางภาคเหนือ อาจออกดอกติดต่อกันถึงเดือนธันวาคม ส่วนทางภาคใต้ เห็ดโคนสามารถเกิดได้ถึง 2 ครั้งในหนึ่งปี ตามฤดูฝนของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และตะวันออกเฉียงเหนือ

บริเวณที่เกิดเห็ดปลวกหรือเห็ดโคน

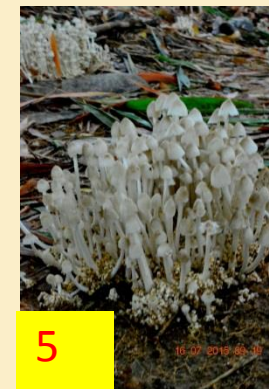
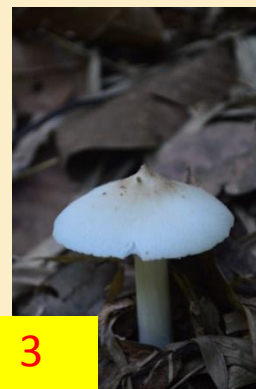
บริเวณที่เห็ดโคนขึ้นทุกปี มักจะมีชาวบ้านมาคอยเก็บดอกเห็ด แต่จะไม่ขึ้นทุกครั้งเสมอไป โดยชาวบ้านก็จะทราบล่วงหน้าจากการสังเกตสภาพภูมิอากาศ โดยอุณหภูมิของอากาศช่วงที่มีฝนตก และกลิ่นของไอนดินและตามมาด้วยกลิ่นของเห็ดโคน ซึ่งมีกลิ่นเฉพาะ ถ้าตามกลิ่นนี้ไปจะได้พบเห็ดโคนเกิดขึ้นบนลานดินเป็นจำนวนมาก เช่น ในจังหวัดกาญจนบุรี จะมีชาวบ้านเข้าเก็บเห็ดในป่าเข้ามาขายภายในตัวตลาด ซึ่งจะมองหาแหล่งที่เห็ดโคนชอบขึ้น ซึ่งมักเป็นดินเหนียวปนดินร่วนหรือ ดินร่วนปนทราย และเป็นดินที่มีความชื้นสูง ส่วนบนดินจะปกคลุมด้วยเศษไม้ใบไม้ และหากตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์จะพบว่า อุณหภูมิบริเวณนั้นจะประมาณ 30-35 องศาเซลเซียส ดินเป็นกรดต่ำประมาณ pH 5.5 – 6.5 และความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 70-80%

เห็ดโคนที่ศึกษาและเจอในพื้นที่ป่า บ้านปะอาว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี

การเรียกชื่อจะดูทางกายภาพเป็นหลัก หรือชื่อตามท้องถิ่นที่ชาวบ้านเคยเรียกกันมาโดยผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาคือ ลุงหนวดเห็ดปลวก จากกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดปลวก แยกได้ดังนี้คือ

1. เห็ดปลวกจิก ซึ่งจะเกิดทุกปีในสวนลุงหนวดบ้านปะอาวและค่อนข้างจะออกเยอะ
2. เห็ดปลวกตาบ ออกเป็นบางปีเป็นกลุ่ม และเดี่ยวๆเป็นเห็ดปลวกที่มีขนาดใหญ่ที่สุด
3. เห็ดปลวกขาไก่
4. เห็ดปลวกข้าวตอก
5. เห็ดปลวกไก่อ้น้อย
6. เห็ดปลวกฟาน

เห็ดโคนที่ได้จากสมาชิกกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดปลวก

เป็นเห็ดโคนที่เกิดเฉพาะพื้นที่เช่น ภาคใต้ ภาคเหนือ หรือภาคตะวันออก

1. เห็ดปลวกยาวหรือเห็ดโคนหลวง เกิดเฉพาะภาคเหนือ และภาคใต้
2. เห็ดปลวกช่อ เกิดในภาคเหนือบางพื้นที่
3. เห็ดปลวกดำ แฉกกาญจนบุรี

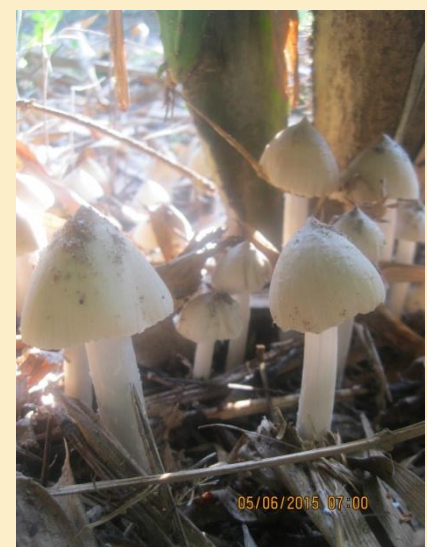

เห็ดปลวกจิก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Termitomyces fuliginosus* Heim.

ลักษณะ เห็ดโคนมีหมวกดอกกลม ปลายแหลมเล็กน้อยคล้ายงอบ ด้านบนของหมวกเห็ดสีน้ำตาล เรียบ หรือมีรอยย่น เล็กน้อย ด้านล่างหมวกเป็นครีบสีขาวเรียงชิดกัน ครีบดอกสีขาว ส่วนโคนจะพองโป่งออก ก้านดอกยาว หนา โป่งตรงกลางเล็กน้อย

การนำมาใช้ประโยชน์ เนื้อเห็ดโคนนุ่มเหนียว คล้ายเนื้อไก่

เห็ดปลวกตาบ

ชื่อวิทยาศาสตร์ Termitomyces microcarpus

ลักษณะ จะเกิดดอกเดี่ยวหรือเป็นกลุ่มขนาดดอกใหญ่กว่า
เห็ดปลวกทุกสายพันธุ์

เดือนที่เกิด ส.ค – ก.ย

แหล่งข้อมูล : <http://www.bedo.or.th/lcdb/biodiversity/view.aspx?id=11910>

เห็ดปลวกขาวดอ

ชื่อวิทยาศาสตร์ Termitomyces fuliginosus Heim

ลักษณะ เห็ดปลวกขาวดอดอกเล็กๆหัวจอมหมวกออกดำ

เดือนที่เกิด ก.ย - ต.ค

ภาพเห็ดปลวกขาวดอที่สวนปะอาว

แหล่งข้อมูล : <http://www.bedo.or.th/lcdb/biodiversity/view.aspx?id=11910>

เห็ดปลวกฟาน

ชื่อวิทยาศาสตร์ Termitomyces grobuslus Heim et Grooss.

ลักษณะ ดอกสีน้ำตาลแดง แกงอร่อยมาก ขาเห็ดจะหวาน เห็ดปลวกฟานหรือเห็ดโคนฟาน

เดือนที่เกิด ก.ย - ต.ค

ภาพเห็ดปลวกฟานที่สวนปะอาว
เห็ดปลวกฟาน หรือปลวกแดง หรือปลวกไพรสชาติหวานอร่อย

เห็ดปลวกไก่อ้อย หรือ เห็ดข้าวตอก

ชื่อวิทยาศาสตร์ Termitomyces microcarpus (Berk. et Broome) Heim.

ลักษณะ เป็นเห็ดปลวกที่มีขนาดเล็กสุด

ภาพเห็ดปลวกไก่อ้อยที่สวนปะอาว

เห็ดโคนพวกนี้มีขนาดเล็ก เส้นผ่านศูนย์กลางของหมวกประมาณ 2 ซม. เริ่มจากการมีเส้นใยเห็ดเจริญเติบโตอยู่ในรังปลวก เมื่อถึงฤดูฝนปลวกจะขนขึ้นส่วนของสวนเห็ดขึ้นมาจากรัง แล้วเอามาวางไว้เหนือดิน ภายในเวลาเพียง 2 วัน จะเห็นดอกเห็ดโคนข้าวตอก ขนาดเล็กสีขาวขึ้นบนขึ้นส่วนของสวนเห็ดเต็มไปหมด

เห็ดปลวกขาไก่

ชื่อวิทยาศาสตร์ Termitomyces clypeatus Heim

ลักษณะ ดอกใหญ่กว่าเห็ดปลวกจิกขาวอวบเนื้อแน่น

เดือนที่เกิด มิ.ย – ก.ค เป็นช่วงต้นฤดูฝน

ภาพเห็ดปลวกขาไก่ ที่สวนปะอาว

เห็ดปลวกจิกป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ Termitomyces clypeatus Heim

เดือนที่เกิด มิ.ย – ก.ค เป็นช่วงต้นฤดูฝน

แหล่งข้อมูล : puechkaset.com > พืชผัก/สมุนไพร > เห็ดโคน/เห็ดปลวก และวิธีการเพาะเห็ดโคน

เห็ดปลวกจิกที่สวนปะอาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ Termitomyces clypeatus Heim

เดือนที่เกิด พ.ย – ก.ค เป็นช่วงต้นฤดูฝน

แหล่งข้อมูล : puechkaset.com > พืชผัก/สมุนไพร > เห็ดโคน/เห็ดปลวก และวิธีการเพาะเห็ดโคน

สรรพคุณเห็ดโคน

รายงานทางการแพทย์ของ Appetorgbor และคณะ (2005)(2) กล่าวถึงสรรพคุณของเห็ดโคนสำหรับการรักษาโรคต่างๆ ได้แก่

- โรคความดันโลหิตต่ำ (Low pressure),
- โรครูมาตอยด์ (Rheumatism),
- โรคขาดสารอาหารในเด็กที่เรียกว่า ควาชิออร์กอร์ (Kwashiorkor)
- โรคอ้วน (Obesity)
- โรคท้องเสีย (Diarrhea) และอาการท้องผูก (Purgative)

แหล่งค้นคว้าข้อมูล

<http://puechkaset.com/%E0%B9%80%E0%B8%AB%E0%B9%87%E0%B8%94%E0%B9%82%E0%B8%84%E0%B8%99/>

<http://www.bedo.or.th/lcdb/biodiversity/view3.aspx?id=8402>

<http://www.bedo.or.th/lcdb/biodiversity/view.aspx?id=11910>

ลู่หนวดจากกลุ่มพะาะเลี้ยงเห็ดปลวก

ชนิดเห็ดปลวก

เห็ดปลวกขนาดใหญ่
ออกรอบ#2 ปี'59

ประเทศไทยมีรายงานการพบเห็ดโคน
ทั้งหมด 17 ชนิด

29.06.2016 08:41

ขอบคุณค่ะ

ไว้ติดตามชมชุดต่อไป

